

за підтримки
**Міжнародного фонду
«Відродження»**
м. Київ, вул. Артема, 46
тел: +380 (44) 461 97 09
факс: +380 (44) 486 76 29
irf@irf.kiev.ua
<http://www.irf.ua/>

ВПЛИВ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО РЕГУЛЮВАННЯ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» НА РІВЕНЬ КОРУПЦІЇ В БУДІВНИЦТВІ

**Загальнонаціональне дослідження 2012 року
та порівняльний аналіз з результатами
2008-2009 років**

Київ 2012

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ВИСНОВКИ	4
I. ДОСВІД ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛІВ НА БУДІВНИЦТВО	6
1.1. Розробка видів документів	6
1.2. Останній об'єкт	7
1.3. Процедура отримання дозволів на будівництво	9
1.4. Тривалість дозвільних процедур	12
1.4.1. Тривалість дозвільних процедур традиційної дозвільної системи	12
1.4.2. Тривалість дозвільних процедур у ЦНАП	15
1.5. Доступність та зрозумілість інформації	16
1.6. Задоволеність рівнем наданих послуг	16
1.7. Труднощі дозвільного процесу	17
II. СТАВЛЕННЯ ДО КОРУПЦІЇ	19
2.1. Поширеність корупції	19
III. ДОСВІД КОРУПЦІЇ	22
3.1. Досвід стикання з корупцією в умовах традиційної дозвільної системи та в ЄДЦ/ЦНАП	22
3.1.1. Досвід стикання з корупцією під час здійснення окремих етапів процедури	23
3.2. Неофіційні платежі	25
3.3. Досвід використання посередників	26
3.4. Подання скарг	27
IV. СТАВЛЕННЯ ДО АНТИКОРУПЦІЙНИХ ДІЙ УРЯДУ	28
4.1. Оцінка ефективності антикорупційних дій уряду	28
4.2. Дії уряду, спрямовані на зниження рівня корупції	28
V. ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЄДЦ/ЦНАП	31
5.1. Доступність інформації про ЄДЦ/ЦНАП	31
5.2. Звернення до ЄДЦ/ЦНАП	31
5.3. Ефективність системи ЄДЦ/ЦНАП	32
ДОДАТОК 1. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	35
Кількісне дослідження 2012 року	35
Якісне опитування 2012 року	35

ВСТУП

Реформування антикорупційного законодавства Україні протягом 2011 року мало на меті знизити рівень корупції в країні та створити передумови для ефективної протидії корупційним проявам в різних сферах економічного та соціального життя.

Світова економічна криза істотно вплинула на будівельну індустрію в Україні. За даними Державної служби статистики України, будівельна галузь й досі не відродилась до докризового рівня. Удосконалення та модернізація процесів отримання дозволів на будівництво було нагальним завданням уряду України, і саме тому було ініційовано суттєву реформу у сфері дозвільних процедур на будівництво. Закон «Про регулювання містобудівної діяльності» (далі – Закон), ухвалений у лютому 2011 року, на думку экс-віце прем'єр міністра України С.Тигипка, мав сприяти зниженню рівня корупції в українському будівництві, покращенню інвестиційного клімату, та, відповідно, відновленню будівельної галузі та здешевленню будівництва.

У 2008 та 2009 роках під керівництвом компанії Management Systems International (MSI) за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) було здійснено дві хвилі дослідження серед підприємств, які отримували дозволи на будівництво.

Третя хвиля дослідження буда проведена у 2012 році громадською організацією Європейська дослідницька асоціація у співпраці з дослідницькою компанією InMind за підтримки програми "Громадянське суспільство та належне врядування" міжнародного фонду «Відродження».

Даний звіт порівнює результати трьох хвиль опитування підприємств, які займаються будівництвом. Дослідження представляє оцінку впливу реформ у будівництві, впроваджених Законом «Про регулювання містобудівної діяльності», на рівень корупції при оформленні дозвільної документації на будівництво.

Дані щодо стану корупції в процесі отримання документів дозвільного характеру збирались серед підприємств, які звертались за різними дозволами відповідно до процедури, визначеної Законом.¹ Дослідження проводилося в усіх областях України та в Автономній Республіці Крим та мало дві складові:

- Кількісне дослідження підприємств, які зверталися за дозволами на будівництво (N=102) за використання традиційної дозвільної системи та центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП, раніше єдині дозвільні центри - ЄДЦ).
- Якісне дослідження керівників та представників будівельних компаній, які зверталися за дозволами на будівництво після ухвалення Закону у лютому 2011 року: 8 інтерв'ю .

У цьому звіті представлено порівняння даних та статистично значимих результатів двомірного аналізу як базового 2008, так і повторного дослідження 2009 року із даними, отриманими у 2012 році. Курсивом у звіті надано результати аналізу якісного компоненту дослідження.

Структура звіту :

- Досвід отримання дозволів на будівництво (розділ I)
- Ставлення до корупції (Розділ II)
- Досвід корупції (Розділ III)
- Ставлення до антикорупційних дій уряду (Розділ IV)
- Досвід використання ЦНАП (ЄДЦ) – (Розділ V)
- Методологія дослідження (Додаток 1)

¹ Під час розробки анкети опитування у 2012 році використовувались назви етапів дозвільної процедури, сформульовані у Законі; для аналізу та порівняння даних використовувались також назви етапів дозвільної процедури, які існували у 2008-2009 роках.

ВИСНОВКИ

Процедура отримання дозволів

Основна частина звіту присвячена аналізу сприйняття та досвіду корупції у сфері будівництва об'єктів I-III категорій складності, оскільки учасники дослідження у більшості випадків працювали саме над об'єктами цієї категорій складності. Над більш складними об'єктами працювали лише 4% респондентів, що унеможливує статистично достовірний кількісний аналіз їхніх відповідей на блок питань стосовно об'єктів цієї категорії.

Порівняно з 2008-2009 роками у 2012 році зменшилася частка підприємств, які розпочали будівництво без реєстрації декларації про початок виконання будівельних робіт. Ця ж тенденція спостерігалась і у дослідженнях минулих років. Однак не зважаючи на спрощення отримання дозволів на право виконання підготовчих та будівельних робіт, 18% компаній все ще розпочинають будівництво без відповідних документів.

У 2012 році порівняно з 2008-2009 роками зменшилась загальна середня кількість візитів до дозвільних органів на різних етапах отримання дозволів на будівництво, а також тривалість окремих етапів.

Суттєво знизився середній показник частоти звернень з метою отримання права на виконання підготовчих та будівельних робіт (дозволу на будівництво) без відведення землі (до 4,8 візитів у 2012 році проти 11,6 візитів у 2008 році) відповідно. Майже втричі скоротився термін отримання дозволу на будівництво, з моменту подачі до інспекції державного архітектурно-будівельного контролю декларації про початок виконання будівельних робіт – до реєстрації декларації (або відмови) на виконання будівельних робіт – майже втричі, зі 106 днів у 2009 році до 38 днів у 2012.

Варто, однак, зазначити, що скорочення термінів ще не досягло декларованого новим Законом рівня:

- 10 днів, протягом яких забудовник має отримати вихідні дані та технічні умови;
- 10 днів на перевірку та реєстрацію поданої декларації на право виконання будівельних робіт;
- 10 днів для прийняття рішення про реєстрацію (відмову у реєстрації) декларації про готовність об'єкта до експлуатації, видачу (відмову у видачі) сертифіката .
- 10 днів на підключення об'єкту до інженерних мереж з дня звернення замовника до відповідних органів.

Також не досягнуто виконання поставленого Законом скорочення реального часу дозвільних процедур до 2-х місяців.

Поширеність корупції

Респонденти вважають рівень корумпованості органів влади, відповідальних за надання документації/видачу дозволів на будівництво, досить високим. Найбільше корумпованими, на думку респондентів, є ті, які відповідають за прийняття об'єктів в експлуатацію (на думку 62% респондентів) та за підключення до інженерних мереж (66% респондентів). Дещо менш корумпованими сприймаються органи, що відповідають за отримання вихідних даних та технічних умов, проведення експертизи проектної документації та надання дозволів на виконання будівельних робіт, проте навіть ці інстанції вважають корумпованими 52-53% респондентів.

Однак, порівняно з 2008-2009 роками, у 2012 році респонденти оцінюють рівень поширеності корупції значно нижче. Це найбільше помітно у сфері отримання права на виконання підготовчих та будівельних робіт (47% респондентів вважають, що корупції у цій сфері немає або вона радше не поширена – проти 29% у 2009 році).

Проте загалом найбільша частка респондентів не бачать ані суттєвого зниження, ані суттєвого зростання рівня корупції у сфері отримання дозволів на будівництво за період з ухвалення Закону.

Досвід корупції

Порівняно з 2008-2009 роком корупційні практики в 2012 році – вимагання (здирицтво), добровільне хабарництво або використання особистих зв'язків – все більш поширювалися як за умови отримання дозвільних документів на будівництво за традиційною схемою, так і за умови звернення до ЦНАП. Однак треба відзначити, що власний досвід стикання респондентів з корупцією у будівельній сфері свідчить, що за умови звернення до ЦНАП таких випадків траплялося менше.

Найпоширеніша корупційна практика - використання особистих зв'язків - використовувалась у 51% випадках отримання дозволів традиційним шляхом і у 34% - за умови звернення до ЦНАП.

Аналогічна різниця і у випадках вимагання хабара: з вимаганням стикалися 16% респондентів, які користувалися ЦНАП, і 37% респондентів, які користувалися традиційною системою отримання дозволів. Добровільно пропонували хабар 12% респондентів, які користувалися ЦНАП, та 31% респондентів, які користувалися традиційною системою.

Неофіційні платежі на різних етапах будівництва коливались у 2012 році на рівні 2,5-6% від загальної вартості кошторису останнього зданого проекту.

Жоден з учасників опитування не подавав офіційні скарги у випадку стикання з корупцією, хоча у 2012 році і зменшилась кількість тих, хто вважає подання скарги марною справою – з 60% у минулому періоді до 19%. При цьому основною причиною неподання скарги у 2012 році стала відсутність необхідності у цьому, тоді як у основна причина неподання скарг у 2008-2009 роках полягала в тому, що респонденти вважали це марною справою, або ж боялися, що це налаштує чиновника проти них.

Ставлення до антикорупційних дій уряду

27% респондентів у 2012 році вважають, що український уряд бореться з корупцією у будівництві. Це значно вище показника 2008 і 2009 років, коли частка таких респондентів становила 8% та 15% відповідно. При цьому значно зросла частка тих, хто вважає дії українського уряду у боротьбі з корупцією ефективними ((62% у 2012 порівняно з 36% у 2009).

74% респондентів позитивно оцінюють Закон «Про регулювання містобудівної діяльності». 18% респондентів вважають, що жодна з змін, внесених Законом у дозвільні процедури, не вплинула на зменшення рівня корупції в будівництві.

Досвід використання ЄДЦ\ЦНАП

Обізнаність респондентів про існування центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) значно зросла порівняно з 2008-2009 роками: з 39% у 2009 році до 59% - у 2012 році. Одночасно зменшилась частка тих, хто лише чув про існування таких центрів, проте не знає подробиць їх роботи.

Послугами ЦНАП у 2012 році користувались майже 2/3 респондентів – 62%. Це значно більше за показник 2008-2009 років. Респонденти, які не користувалися послугами ЦНАП, вважають цю систему менш ефективною, ніж традиційна, або взагалі зайвою ланкою. При цьому, як і у минулі роки, більшість респондентів вважає, що ЦНАП може зменшити рівень корупції – так вважають 79% опитаних у 2012 році.

ЦНАП показали свою ефективність на етапі декларування – отримання права на підготовчі та будівельні роботи. За умови звернення до ЦНАП, середня кількість днів на отримання права на виконання будівельних робіт для об'єктів I-III категорій у 2012 році була значно меншою, ніж за традиційної системи: лише 26 днів проти 38 (20 днів для об'єктів IV-V категорій).

При цьому, як і у минулі роки, більшість респондентів вважає, що ЦНАП може зменшити рівень корупції – так вважають 79% опитаних у 2012 році.

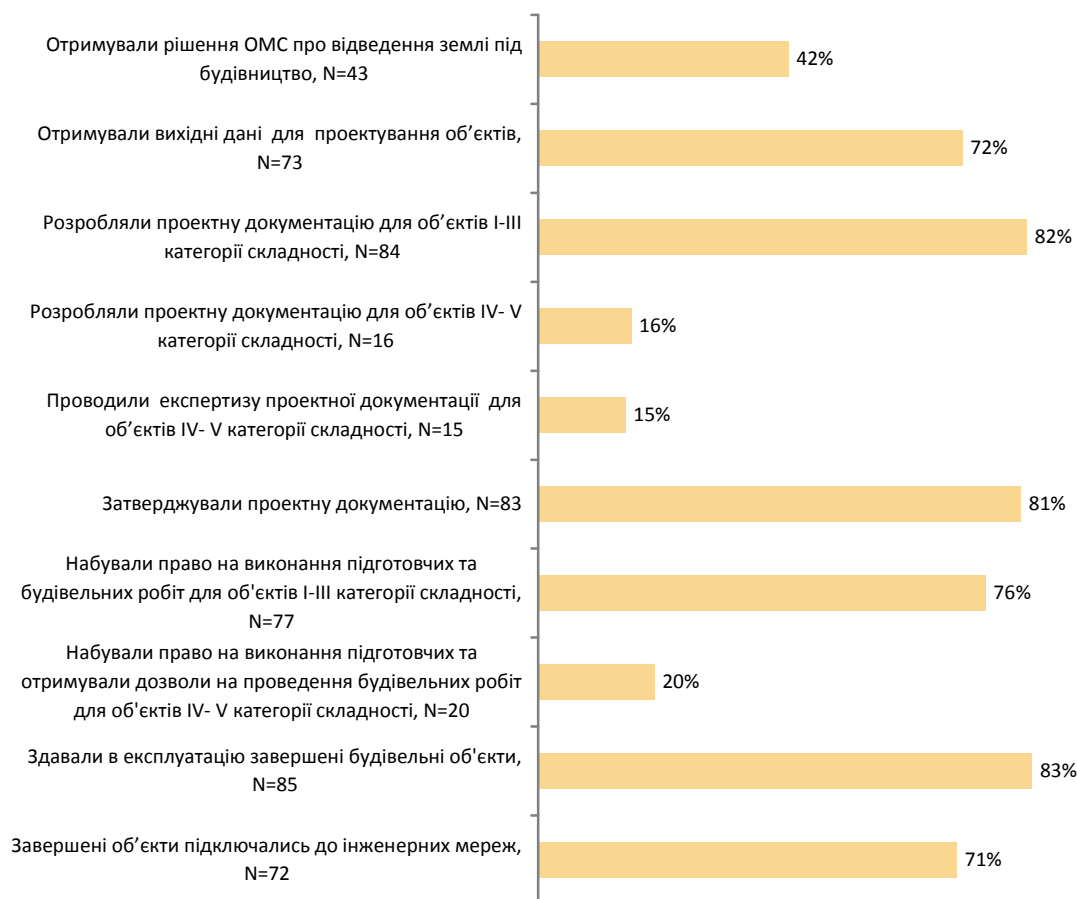
I. ДОСВІД ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛІВ НА БУДІВНИЦТВО

1.1. Розробка видів документів

При опитуванні 2012 року враховувалась категорія складності об'єкту, оскільки згідно з Законом, об'єкти будівництва різної категорії складності відрізняються дозвільною процедурою. Серед підприємств, які були охоплені дослідженням, 82% - одержували дозвіл на будівництво об'єктів I-III категорій складності, 16% - одержували дозвіл на будівництво об'єктів IV-V категорій складності (16%) та 15% - проводили експертизу для об'єктів IV-V категорій складності. Так само більше було підприємств, які набували право на виконання підготовчих та будівельних робіт для об'єктів I-III категорій – 76% опитаних, порівняно з аналогічними діями для об'єктів IV-V категорій складності – лише 20% респондентів.

Графік 1.1

Розробка видів документів для отримання дозволів на будівництво, 2012 р.

Запитання: Чи розробляла/ отримувала Ваша організація відповідні документи для здійснення будівництва та прийняття в експлуатацію об'єктів, починаючи з березня 2011 року ?

N=102

Кількість документації на кожному з етапів відрізняється в залежності від складності об'єктів. Так, для об'єктів I-III категорій середня кількість документів для набуття права на виконання підготовчих та будівельних робіт становила 4,7 документи, а для об'єктів IV-V категорій складності - 10,5 документів.

Кількість документів на інших етапах коливалась від 4,2 до 6,3 документів в середньому, за винятком проведення експертизи для об'єктів IV-V категорій складності, де в середньому доводилось працювати з 8,8 документами.

Графік 1.2

Середня кількість документів на кожному етапі, 2012 р.

Запитання: Скільки документів для здійснення будівництва об'єктів та прийняття в експлуатацію Ваше підприємство отримало/ переоформило починаючи з березня 2011 р.?

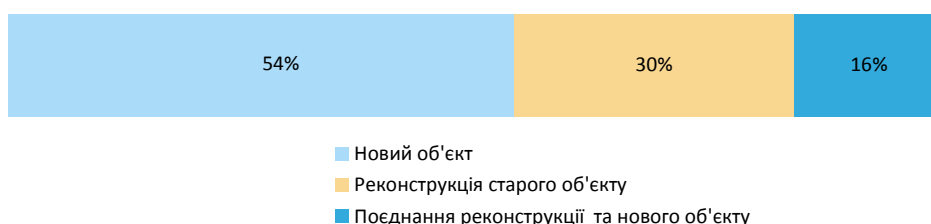
1.2. Останній об'єкт

Учасникам дослідження було запропоновано відповісти на ряд питань щодо останнього об'єкту будівництва, у роботі над яким вони брали участь. Останній об'єкт було обрано для того, щоб забезпечити валідність отриманих даних та порівняння з попередніми дослідженнями.

Більше половини учасників дослідження брали участь у роботі над новим об'єктом. Ще 30% працювали над реконструкцією старого об'єкту.

Графік 1.3

Характеристика останнього об'єкту, 2012 р.

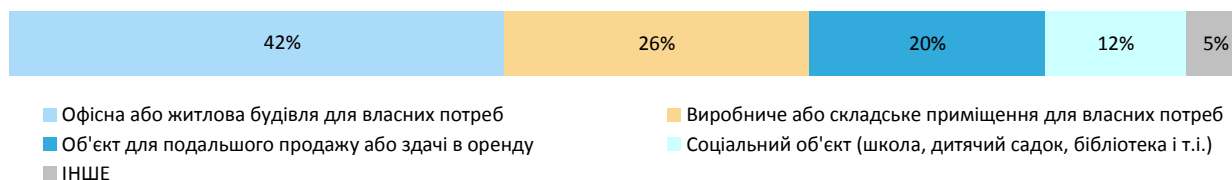
N=102

Запитання: Об'єкт, дозволи на який Ваша компанія розробляла/отримувала документацію /здавала в експлуатацію (закінчили), це...

Призначення об'єктів в основному було офісним або житловим/ виробничим – для власних потреб. Загалом такі об'єкти становили 68%. Приблизно кожен п'ятий (20%) розробляв останній проект на продаж або оренду. 12% об'єктів, що будувалися, мали соціальне призначення.

Графік 1.4

Призначення об'єкту, 2012 р.

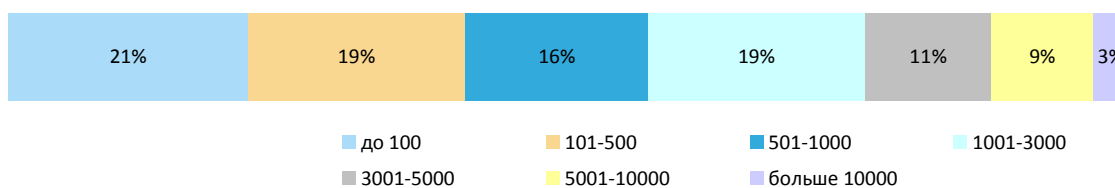
Запитання: Яке призначення даного об'єкту?

N=102

У 75% випадків загальна площа останнього об'єкту становила 3000 або менше квадратних метрів.

Графік 1.5

Загальна площа об'єкту, 2012 р.

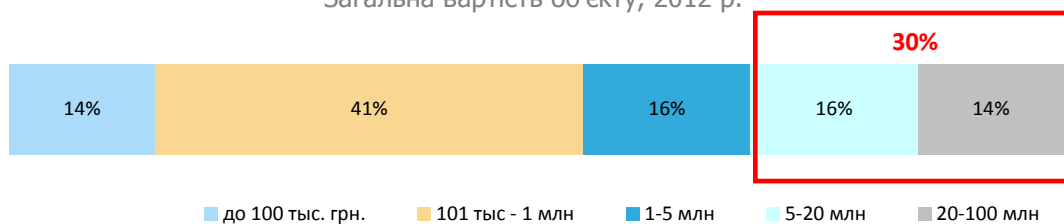
Запитання: Яка загальна площа цього об'єкту?

N=102

55% об'єктів, над якими працювали опитані востаннє, не перевищували вартість 1 млн. грн. Приблизно третина об'єктів (30%) мали вартість від 5 до 100 млн. грн.

Графік 1.6

Загальна вартість об'єкту, 2012 р.

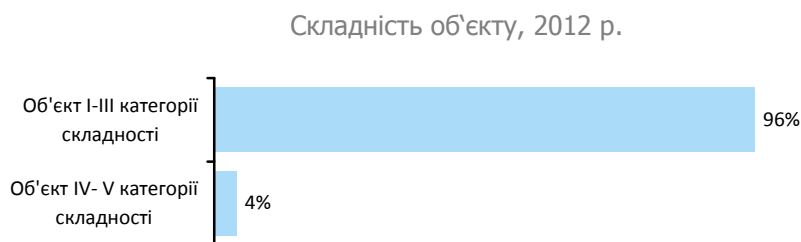
Запитання: Яка загальна вартість кошторису цього останнього об'єкту?

N=102

96% опитаних працювали востаннє над об'єктами I-III категорій складності. Над більш складними об'єктами працювали лише 4% респондентів, що унеможливило статистично достовірний кількісний аналіз їхніх відповідей на блок питань стосовно об'єктів цієї категорії. Однак, для збереження повноти інформації, дані щодо об'єктів IV-V категорії складності також наводяться у звіті.

Графік 1.7

Запитання: Об'єкт, на який Ви розробляли/отримували документацію, або який Ви здали в експлуатацію (закінчили), це

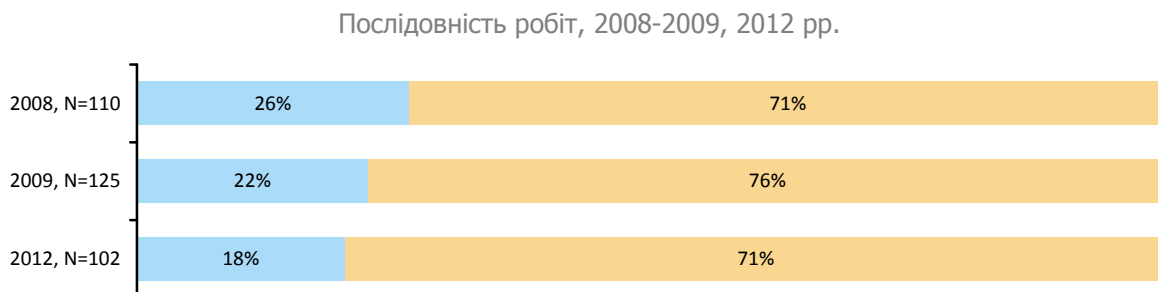
N=102

1.3. Процедура отримання дозволів на будівництво

У 2008-2009 роках більшість респондентів (71-76%) зазначали, що вони розпочали будівельні роботи лише після отримання дозволів на будівництво, водночас здійснення майже чверті будівельних проектів розпочалося ще до отримання таких дозволів.

Порівняно з попередніми опитуваннями у 2012 році зменшилась частка підприємств, які розпочали будівництво без дозволу, тобто до реєстрації декларації про початок виконання будівельних робіт. Ця тенденція спостерігалась і у минулих періодах: спочатку частка підприємств, які починали будівництво до отримання дозволу, зменшилась з 26% у 2008 році до 22% у 2009, у 2012 році ще менше - 18% підприємств почали будівельні роботи без реєстрації декларації.

Графік 1.8

■ Ми почали будівництво, а потім отримали дозвіл на (2012 р. -зареєстрували декларацію про початок) виконання будівельних робіт

■ Спочатку ми отримали дозвіл (2012 р. -зареєстрували декларацію про початок виконання будівельних робіт), а потім почали будівельні роботи

Запитання: В якій послідовності Ви виконували будівельні роботи по останньому об'єкту?

В процесі отримання документації/дозволів на проектування та будівництво об'єкта респонденти проходили наступні етапи:

- Отримання вихідних даних та технічних умов на проектування об'єктів – 83%
- Розробка проектної документації – 83%
- Затвердження проектної документації – 79%
- Виконання підготовчих та будівельних робіт – 83%
- Прийняття об'єкта в експлуатацію – 84%

Значно рідше респонденти зверталися за дозволом на отримання права на виконання підготовчих та будівельних робіт без відведення землі (65%) та отримання рішення органу місцевого самоврядування (ОМС) про використання землі для будівництва (56%).

Відповіді респондентів, які будували об'єкти IV-V категорій складності (N=4), розподілились приблизно так само.

Графік 1.9

Етапи дозвільної процедури (для об'єктів I-III категорій складності) , 2012 р.

N=98

Запитання: Які з наступних етапів Ви проходили в процесі отримання документації/дозволів на проектування та будівництво об'єкта?

У 2008-2009 роках найбільша кількість візитів до дозвільних органів була необхідна на етапі розробки та затвердження архітектурного плану та технічної документації, хоча кількість візитів дещо зменшилась порівняно з 2008-м роком (в середньому 12,9 візитів у 2008 році та 11,5 - у 2009 році). За результатами дослідження 2012 року в середньому на етапі розробки проектної документації потрібно було 6,5 візитів, що значно менше за минулі роки. Аналогічне зниження мало місце за кількістю візитів для прийняття об'єкта в експлуатацію: в середньому 7,3 візити у 2009 році та 4,7 візити у 2012 році.

Загалом, можна сказати, що середня кількість візитів зменшилась за всіма етапами, оскільки:

- У 2008 році вона коливалась у межах 5,9-12,9 візитів
- У 2009 році – 5,4 – 11,5 візитів
- У 2012 році – 3,9 – 6,7 візитів.

Водночас, суттєво знизився середній показник кількості візитів з метою отримання права на виконання підготовчих та будівельних робіт (дозволу на будівництво) без відведення землі (до 4,8 у 2012 році проти 11,6 візитів у 2008 році) відповідно.

Цікаво, що для об'єктів, дорожчих за 5 млн. грн., кількість візитів на більшості етапів була меншою за загальний рівень. Виняток - отримання вихідних даних та технічних умов на проектування об'єктів та розробка проектної документації. На цих етапах кількість візитів для більш дорогих або складних об'єктів є більшою за загальний середній рівень, що, однак, протирічить Закону.

Графік 1.10

Середня кількість візитів на кожному з етапів для отримання документів/дозволів на будівництво (об'єкти I-III категорії складності) у розрізі вартості об'єктів, 2012 р.

Запитання: Скільки візитів Ви зробили в різні інстанції на кожному етапі?

У розрізі типів об'єктів складно визначити такі, які потребують більшої або меншої кількості візитів на всіх етапах. В цілому, можна зробити висновки, що:

- Будівництво нових об'єктів потребує більше візитів на етапі отримання рішення ОМС про використання землі під будівництво, розробки проектної документації, прийняття в експлуатацію та підключення до комунальних мереж.
- Реконструкція об'єктів потребує більше візитів порівняно з іншими об'єктами на етапі отримання права на виконання будівельних робіт без відведення землі та під час отримання права на виконання підготовчих та будівельних робіт.

Графік 1.11

Середня кількість візитів на кожному з етапів для отримання документів/дозволів на будівництво (об'єкти I-III категорії складності) у розрізі типів об'єктів, 2012 р.

Запитання: Скільки візитів Ви зробили в різні інстанції на кожному етапі?

Респонденти, які працювали над об'єктами IV-V категорій складності (загалом 4 респонденти), найбільшу кількість візитів змушені були робити на етапі отримання дозволу на виконання підготовчих та будівельних робіт – 7,3 візити в середньому. Загалом середня кількість візитів для об'єктів цієї категорії коливалась у 2012 році від 2,5 (етап проведення експертиз проектної документації) до 7,3 візитів.

1.4. Тривалість дозвільних процедур

1.4.1. Тривалість дозвільних процедур традиційної дозвільної системи

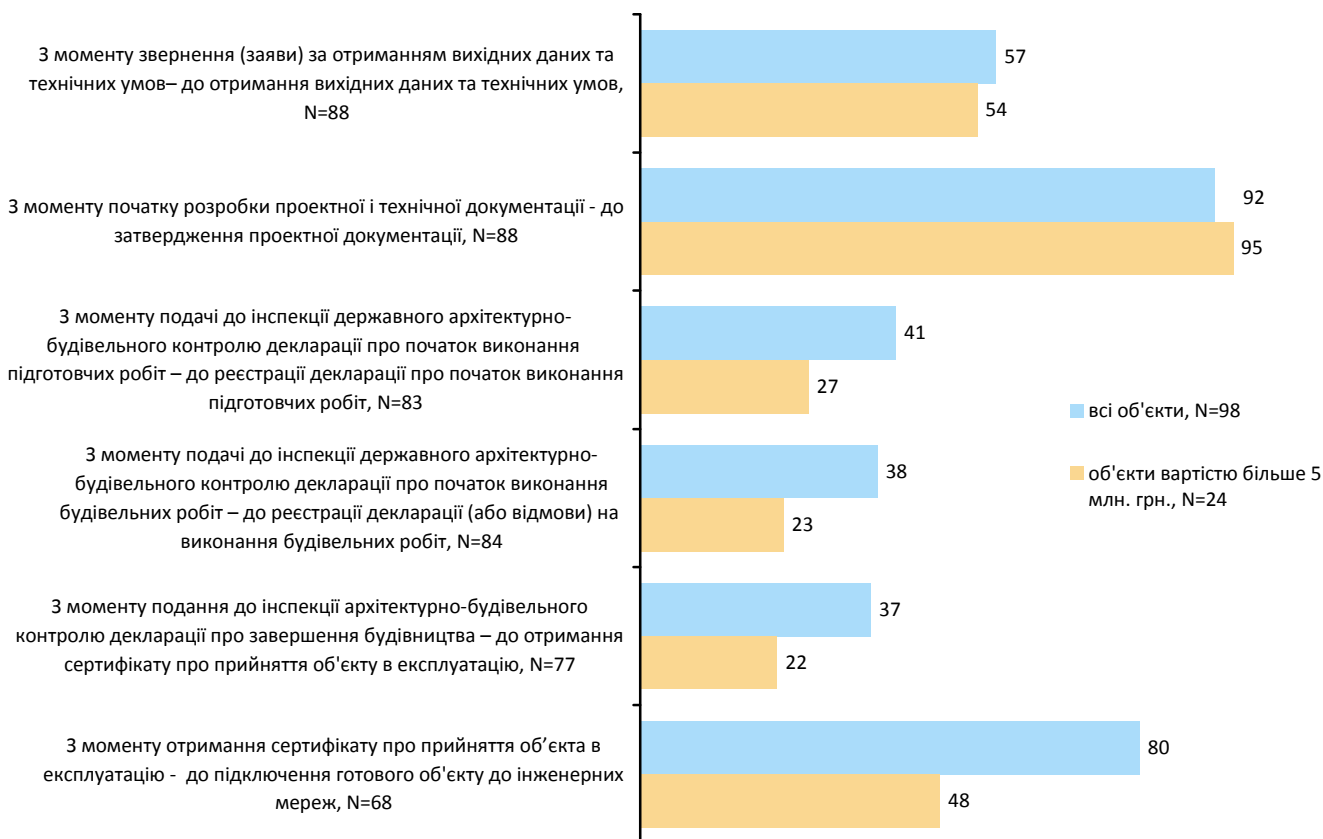
У 2012 році найбільше часу респонденти витрачали на етап затвердження проектної документації – в середньому 92 дні. Найменше часу вимагали етапи:

- З моменту подачі до інспекції державного архітектурно-будівельного контролю декларації про початок виконання будівельних робіт – до реєстрації декларації (або відмови) на виконання будівельних робіт – в середньому 38 днів.
- З моменту подання до інспекції архітектурно-будівельного контролю декларації про завершення будівництва – до отримання сертифікату про прийняття об'єкту в експлуатацію – в середньому 37 днів.

Стосовно об'єктів з кошторисом 5 млн. грн. і більше, середній час на кожний етап коротший порівняно з середнім рівнем за винятком етапу розробки та затвердження проектної документації.

Графік 1.12

Середній час на кожний етап (для об'єктів I-III категорій складності) у розрізі вартості об'єктів, 2012 р.

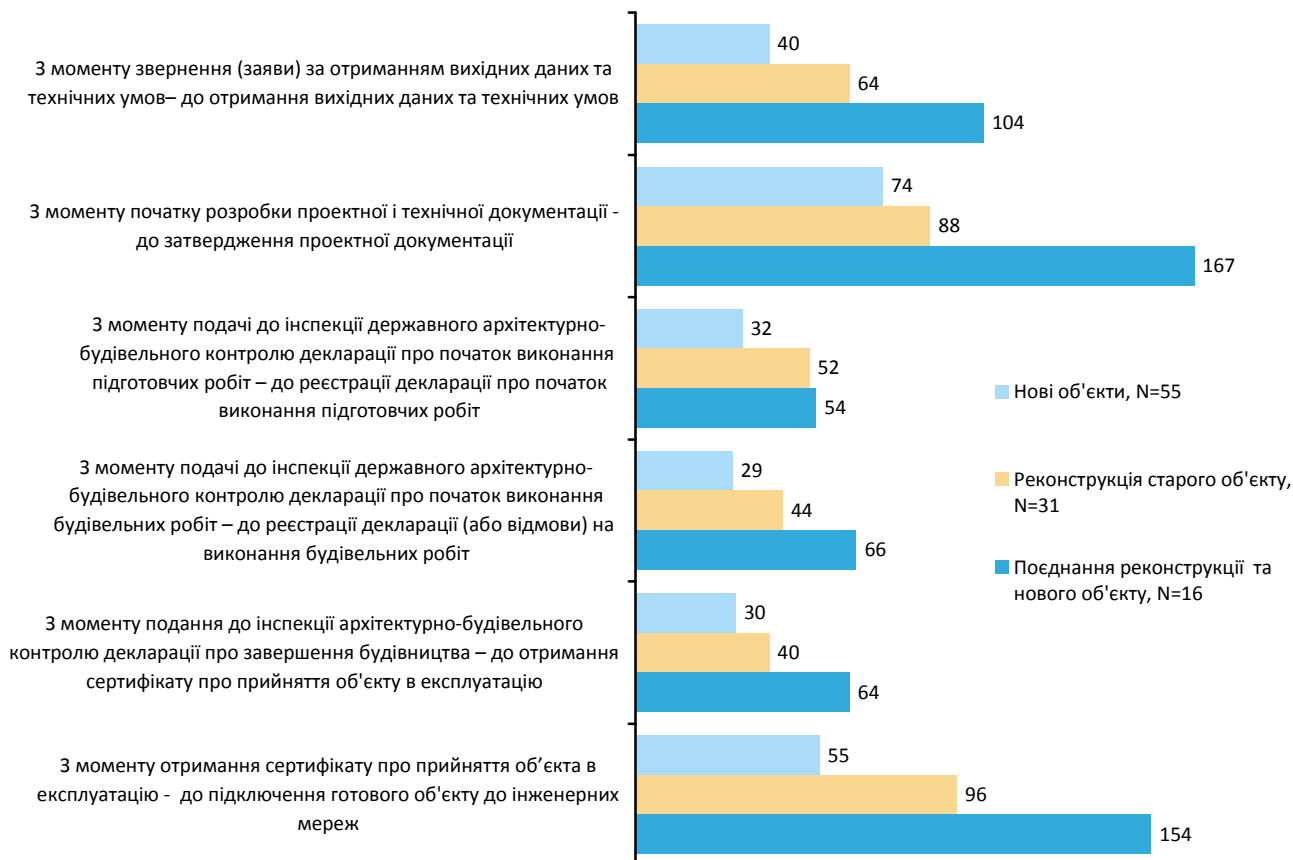

Запитання: Знову згадаємо останній об'єкт. Скільки часу у Вас пішло на наступні етапи?..

Залежно від типу об'єкта, найменше часу на всіх етапах у 2012 році вимагали нові об'єкти, а найбільше – об'єкти, що поєднували нове та реконструйоване будівництво.

Графік 1.13

Середній час на кожний етап (для об'єктів I-III категорій складності) у розрізі видів об'єктів, 2012 р.

Запитання: Знову згадаємо останній об'єкт. Скільки часу у Вас пішло на наступні етапи?..

Порівняно з 2008-2009 роками тривалість процедур знизилась на етапах:

- З моменту подачі заяви до отримання дозволу на будівельні роботи² майже втричі - зі 106 днів у 2009 році до 38 днів у 2012 році.
- З моменту завершення будівництва до введення об'єкту в експлуатацію³ у півтора рази – з 48 днів у 2009 році до 37 днів у 2012 році.

Водночас тривалість процедури на підключення об'єкту до інженерних мереж⁴ збільшилась з 48 у 2009 році до 80 днів у 2012 році. Експерти пояснюють цей факт існуванням монополії у цій сфері будівництва. Відсутність будь-якої конкуренції призводить до того, що відповідні органи порушують норму Закону, який передбачає: «Підключення об'єкта, прийнятого в експлуатацію, до інженерних мереж здійснюється відповідно до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" (3038-

² У 2012 р. цей етап, згідно Закону, визначено як від подачі до інспекції державного архітектурно-будівельного контролю декларації про початок виконання будівельних робіт – до реєстрації декларації (або відмови) на виконання будівельних робіт

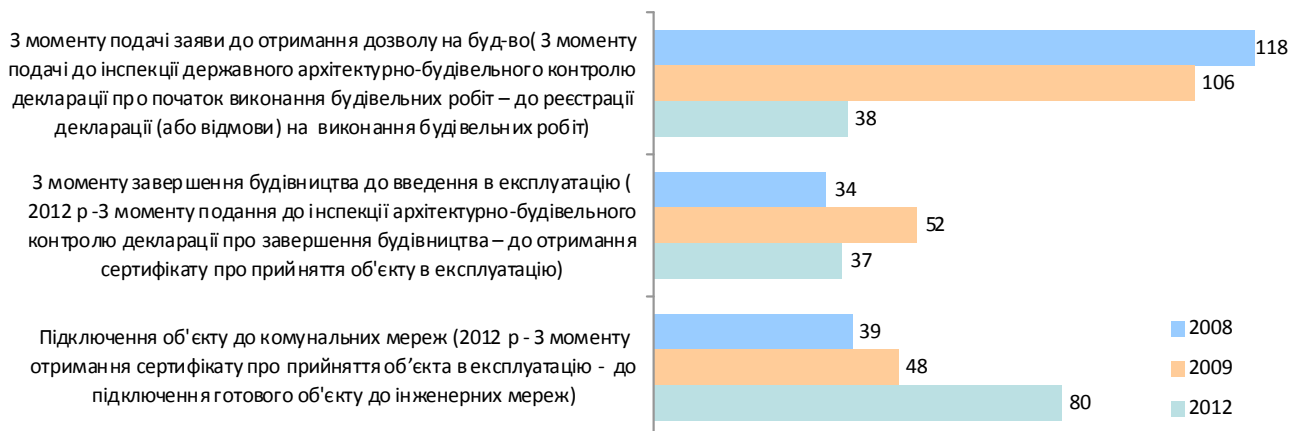
³ У 2012 р. цей етап, згідно Закону, визначено як від подання до інспекції архітектурно-будівельного контролю декларації про завершення будівництва – до отримання сертифікату про прийняття об'єкту в експлуатацію

⁴ У 2012 р. цей етап, згідно Закону, визначено як з моменту отримання сертифікату про прийняття об'єкту в експлуатацію до підключення готового об'єкту до інженерних мереж)

17) протягом десяти днів з дня відповідного звернення замовника до осіб, які є власниками відповідних елементів інженерної інфраструктури або здійснюють їх експлуатацію».⁵

Графік 1.14

Тривалість кожного з етапів (середня кількість днів), 2008-2009, 2012 рр.

Запитання: Знову згадаємо останній об'єкт. Скільки часу у Вас пішло на наступні етапи?..

Респонденти, які працювали з об'єктами IV-V категорій складності (N=4), найбільше часу витрачали на етап від розробки проектної і технічної документації - до затвердження проектної документації - 76 днів в середньому.

Найменше часу йшло на етап від подання до інспекції архітектурно-будівельного контролю декларації про завершення будівництва до отримання сертифікату про прийняття об'єкту в експлуатацію (21 день) та на етап з моменту отримання сертифікату про прийняття об'єкту в експлуатацію до підключення готового об'єкту до інженерних мереж (16 днів в середньому).

Таблиця 1

Тривалість кожного з етапів (об'єкти IV-V категорій складності), 2012 р.

Етап	N	Середня тривалість
З моменту звернення (заяви) за отриманням вихідних даних та технічних умов – до отримання вихідних даних та технічних умов	2	43
З моменту початку розробки проектної і технічної документації - до затвердження проектної документації	4	76
З моменту початку проведення експертиз проектної документації - до завершення проведення експертиз	4	28
З моменту подачі до інспекції державного архітектурно-будівельного контролю декларації про початок виконання підготовчих робіт – до реєстрації декларації про початок виконання підготовчих робіт	4	16
З моменту звернення до інспекції державного архітектурно-будівельного контролю за отриманням дозволу на виконання будівельних робіт – до отримання сертифікату (дозволу) або відмови на виконання будівельних робіт	4	17
З моменту подання до інспекції архітектурно-будівельного контролю декларації про завершення будівництва – до отримання сертифікату про прийняття об'єкту в експлуатацію	4	21
З моменту отримання сертифікату про прийняття об'єкту в експлуатацію - до підключення готового об'єкту до інженерних мереж	4	16

⁵ Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. N 461 «Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів»

1.4.2. Тривалість дозвільних процедур у ЦНАП

За умови звернення до ЦНАП, середня кількість днів на отримання права на виконання будівельних робіт для об'єктів I-III категорій у 2012 році була значно меншою, ніж за традиційної системи: лише 26 днів проти 38 (20 днів для об'єктів IV-V категорій).

Графік 1.15

Кількість днів з моменту подачі декларації до моменту реєстрації декларації на право виконання будівельних робіт з ЦНАП (для об'єктів I-III категорій складності), 2012 р.

Запитання: Ви в останній раз користувалися послугами ЦНАП, скільки часу Ви витратили з моменту подачі декларації до моменту реєстрації декларації на право виконання будівельних робіт?

N=45

Середня кількість інстанцій, які респондентам довелося пройти для реєстрації декларації на право на будівельні роботи з ЦНАП у 2012 році становила в середньому 6,15 інстанцій (4 – для об'єктів IV-V категорій). При цьому 70% тих, хто користувався послугами ЦНАП для об'єктів I-III категорій, мали пройти не більше 5 інстанцій.

Графік 1.16

Кількість інстанцій з ЦНАП (для об'єктів I-III категорій складності), 2012 р.

N=41

Запитання: Коли Ви востаннє користувалися послугами ЦНАП, скільки інстанцій Вам довелося пройти для реєстрації декларації на будівельні роботи (включаючи ЦНАП)?

Порівняно з попередніми дослідженнями покращення очевидне: зменшення часу на роботу з дозвільною документацією як за традиційної системи отримання дозволів, так і за умови звернення до ЦНАП.

Проте варто зазначити, що це зменшення ще не досягло декларованого новим Законом рівня:

- 10 днів, протягом яких забудовник має отримати вихідні дані та технічні умови;
- 10 днів на перевірку та реєстрацію поданої декларації на право виконання будівельних робіт;
- 10 днів для прийняття рішення про реєстрацію (відмову у реєстрації) декларації про готовність об'єкта до експлуатації, видачу (відмову у видачі) сертифіката .
- 10 днів на підключення об'єкту до інженерних мереж з дня звернення замовника до відповідних органів.

Також ще не виконується встановлений Законом двомісячний строк реального часу проходження дозвільних процедур.

Графік 1.17

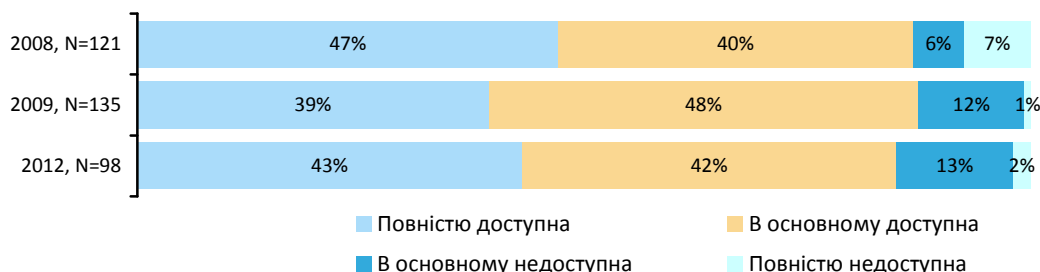
Запитання: Знову згадаємо останній об'єкт. Скільки часу у Вас пішло на наступні етапи?..

1.5. Доступність та зрозумілість інформації

У 2009 році 87% відсотків підприємств вважали, що інформація щодо процесу отримання дозволів на будівництво є повністю або в основному доступною. Причому цей показник суттєво не змінився в 2009 році порівняно з 2008. Так само відсоток тих, хто вважає інформацію досить доступною майже не змінився за результатами поточного дослідження і склав близько 85%.

Графік 1.18

Доступність інформації про процедуру видачі (для об'єктів I-III категорій складності), 2008-2009, 2012 рр.

Запитання: Наскільки доступною була для Вашої компанії інформація про процедуру видачі документації/дозволів на проектування та будівництво об'єктів?

Для 75% респондентів, які працювали з об'єктами IV-V категорій складності (загалом 4 респонденти), інформація про процедуру видачі дозволів також була доступною.

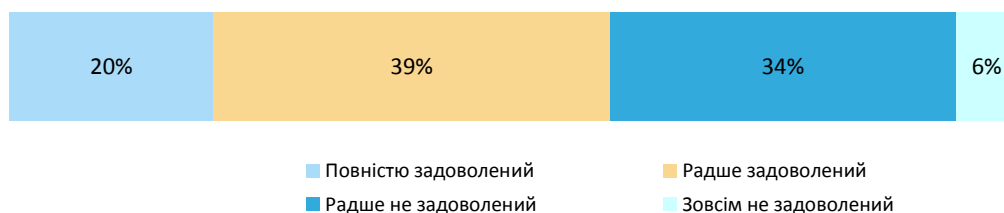
1.6. Задоволеність рівнем наданих послуг

Порівняно з 2009 роком значно збільшилась частка тих, хто був повністю задоволеним якістю послуг державної архітектурно-будівельної інспекції (ДАБІ), проте загальна кількість респондентів, які були задоволені повністю або частково, майже не змінилась (хоча і є незначне покращення показника – з 62% до 66%).

Графік 1.19

Задоволеність якістю послуг, для об'єктів I-III категорій складності, 2012 р.

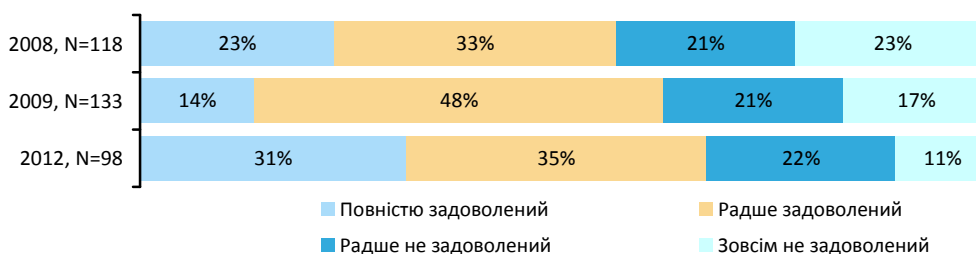
N=98

Запитання: Чи задоволені Ви якістю послуг, наданих органами видачі технічних умов/документації на будівництво об'єктів?

Ухвалення Закону контроль за всіма етапами формування об'єкту будівництва контролює лише одна служба, що, на думку експертів, які оцінювали законопроект і Закон після його ухвалення, призводить до зростання корупції. Під час експертних інтерв'ю висловлювалась думка, що навпроти, зменшення контролюючих органів зменшує можливості для корупції: «В цьому немає нічого поганого, менше контролюючих органів – менше корупції. Все на совісті забудовника...»(компанія, Хмельницький).

Графік 1.20

Задоволеність якістю послуг ДАБІ, 2008-2009, 2012 рр.

Запитання: Чи задоволені Ви якістю послуг, наданих органами видачі дозволів на будівництво об'єктів (ОРГАН ВИДАЧІ ДОЗВОЛІВ - ДАБІ) ?

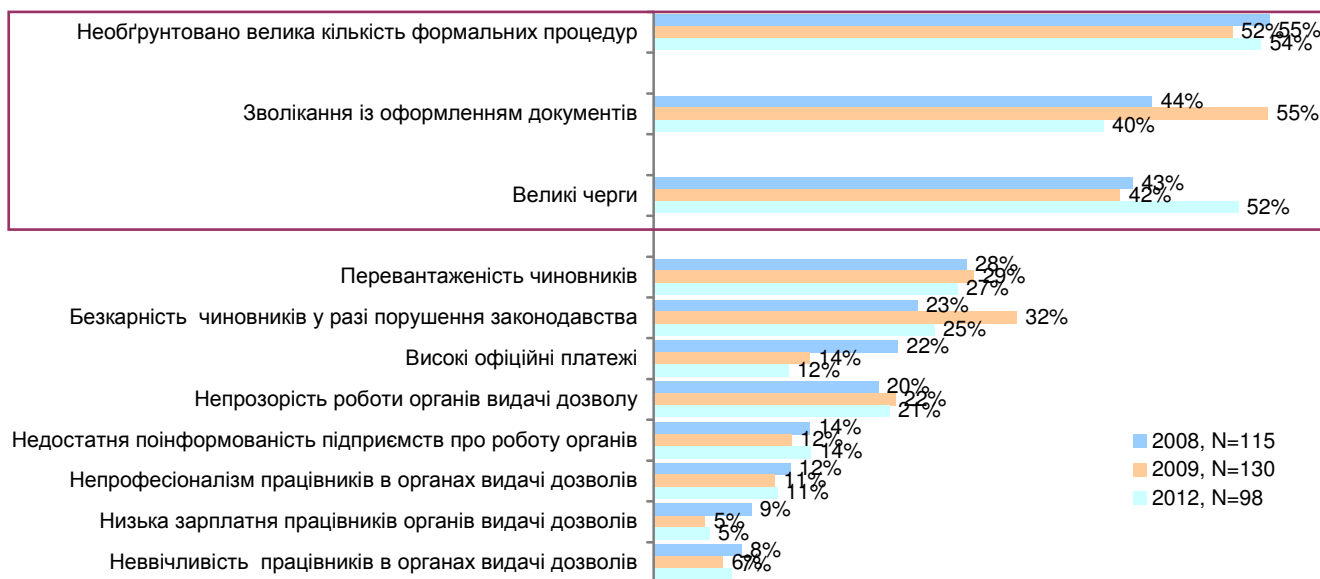
Респонденти, які будували об'єкти IV-V категорій складності (N=4), у половині випадків задоволені якістю послуг, наданих органами видачі технічних умов/ документації на будівництво об'єктів.

1.7. Труднощі дозвільного процесу

У 2008-2009 роках основні труднощі, з якими респонденти стикнулися в процесі отримання дозволів, - це необґрунтовано велика кількість формальних процедур, затягування процесу розгляду документів, та довгі черги. Ці три головні труднощі не змінились і у 2012 році, тобто проблеми досі залишаються невирішеними.

Графік 1.21

Основні труднощі з отриманням дозволів, 2008-2009, 2012 рр.

Запитання: З якими труднощами Ви стикалися при роботі з органами, що видають дозволи на виконання будівельних робіт?

Зауважимо, однак, що поряд із зменшенням частки тих, хто зауважив зволікання із оформленням документів (55% у 2009 році і 40% у 2012 р.), збільшилась частка тих, хто вказує на великі черги (42% у 2009 році проти 52% у 2012 р.).

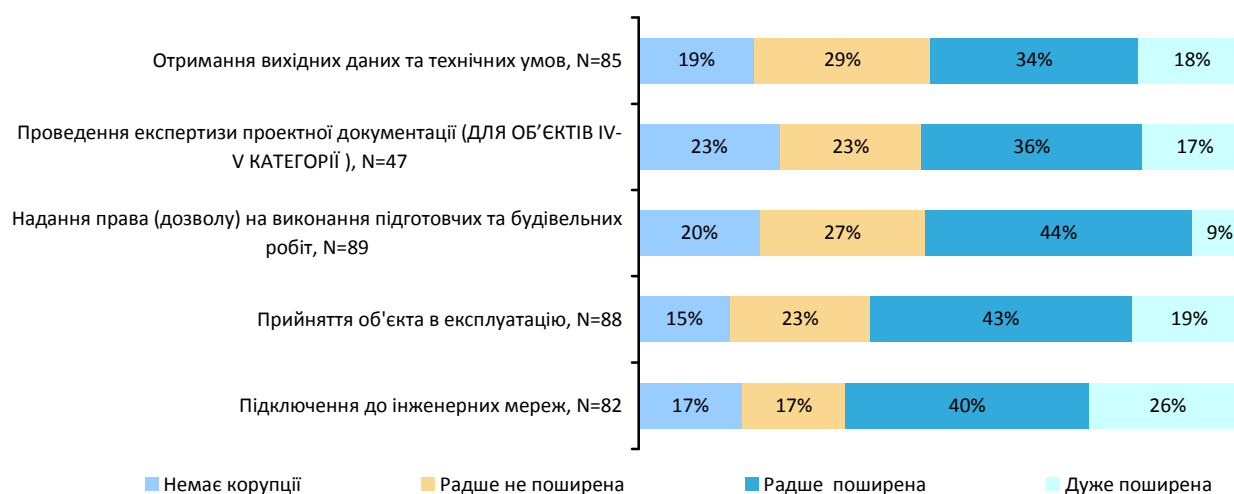
II. СТАВЛЕННЯ ДО КОРУПЦІЇ

2.1. Поширеність корупції

Респонденти вважають досить високим рівень корумпованості органів влади, відповідальних за надання документації/видачу дозволів на будівництво. На думку респондентів, найбільш корумпованими є ті органи влади, які відповідають за прийняття об'єктів в експлуатацію (62% респондентів) та за підключення до інженерних мереж (66% респондентів). Дещо менш корумпованими сприймаються органи, що відповідають за отримання вихідних даних та технічних умов, проведення експертизи проектної документації та надання дозволів на виконання будівельних робіт, проте навіть ці інстанції вважають корумпованими 52-53% респондентів.

Графік 2.1

Оцінка поширеності корупції, 2012 р.

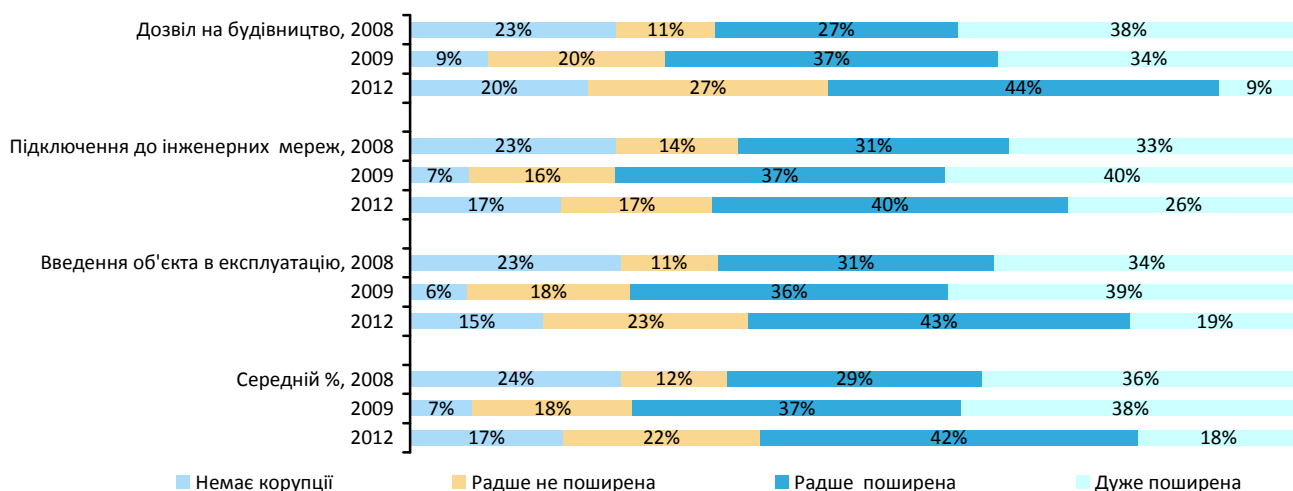
Запитання: Як Ви вважаєте, наскільки корупція поширена в органах влади, відповідальних за надання документації/видачу наступних дозволів на будівництво?

N=102

Однак, порівняно з 2008-2009 роками, у 2012 році респонденти оцінюють рівень поширеності корупції значно нижче. Це найбільше помітно у сфері отримання права на виконання підготовчих та будівельних робіт (47% респондентів вважають, що корупції у цій сфері немає або вона радше не поширена – проти 29% у 2009 році), а також у на етапі підключення до інженерних мереж (зростання аналогічної частки респондентів з 23% у 2009 році до 34% у 2012). Позитивні зміни помітні у сфері введення будівельних об'єктів в експлуатацію: 38% тих, хто вважає корупцію непоширеною проти 24% таких у 2009 році.

Графік 2.2

Оцінка поширеності корупції, 2008-2009, 2012 рр.

Запитання: Як Ви вважаєте, наскільки корупція поширена в органах влади, відповідальних за надання документації/видачу наступних дозволів на будівництво?

Порівняння з даними попередніх хвиль опитування дає підстави вважати, що респонденти вбачають зниження рівня поширення корупції на окремих етапах дозвільної процедури. Проте навіть найменш корумпований етап – отримання дозволів на будівництво, який Законом зведений до реєстрації декларації – 53% респондентів, тобто кожний другий з опитаних вважають таким, де корупція дуже або частково поширена.

Таблиця 2

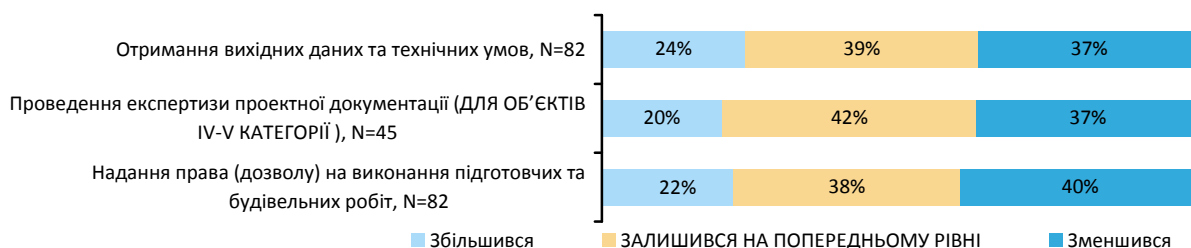
Оцінка поширеності корупції в органах влади, відповідальних за видачу дозволів на будівництво

Дуже/частково поширена корупція	2008	2009	2012
Дозвіл на будівництво	65%	71%	53%
Введення об'єкта в експлуатацію	65%	75%	62%
Підключення до інженерних мереж	64%	77%	66%

Загалом, однак, найбільша частка респондентів не бачить ані суттєвого зниження, ані суттєвого зростання рівня корупції на окремих етапах отримання дозволів на будівництво.

Графік 2.3

Зміна рівня поширеності корупції порівняно із періодом до ухвалення Закону, 2012 р.

N=102

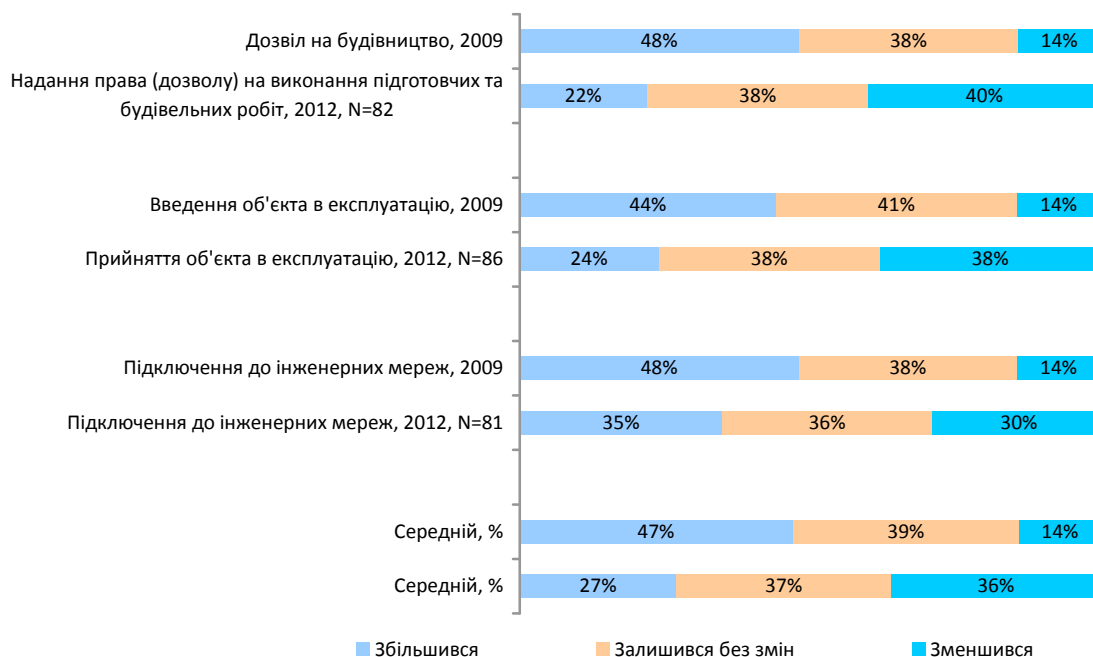
Запитання: Як би ви оцінили рівень поширеності корупції в органах влади, відповідальних за надання документації/ видачу наступних дозволів на будівництво?

будівництво, у порівнянні з попередніми роками (до березня 2011 року)?

Проте позитивні зрушення є. Свідчення тому – зменшення в середньому частки тих респондентів, які вважають, що рівень корупції зростає в порівнянні з попереднім роком. Так, у 2009 році 47% респондентів зазначили зростання корупції, а у 2012 році - 27%. Найбільш суттєво, на думку респондентів опитування 2012 р., зменшився рівень корупції на етапі отримання права на будівництво (40% респондентів проти 14% у 2009 році).

Графік 2.4

Зміна рівня поширеності корупції, 2009 р., 2012 рр.

Запитання: Як би ви оцінили рівень поширеності корупції в органах влади, відповідальних за надання документації/ видачу наступних дозволів на будівництво, у порівнянні з попередніми роками (до березня 2011 року)?

III. ДОСВІД КОРУПЦІЇ

3.1. Досвід стикання з корупцією в умовах традиційної дозвільної системи та в ЄДЦ/ЦНАП

Досвід стикання з корупцією, який засвідчили респонденти, в цілому відповідає її сприйняттю. Спостерігається і протиріччя між сприйняттям та досвідом: в той час, як респонденти вважають, що рівень корупції на різних етапах дозвільної процедури має позитивну тенденцію до зниження, їхній же реальний досвід засвідчує зворотнє.

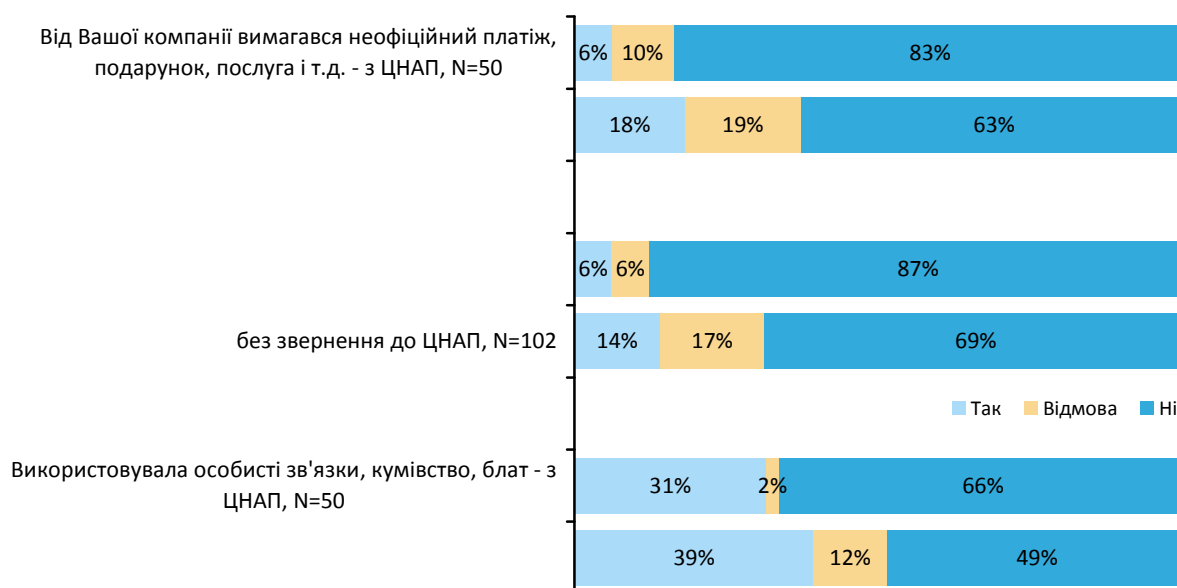
Корупційні практики – вимагання (здринцтво), добровільне хабарництво або використання особистих зв'язків – все більш поширюються і використовуються як за умови отримання дозвільних документів на будівництво за традиційною схемою, так і за умови звернення до ЦНАП. Однак треба відзначити, що власний досвід стикання респондентів з корупцією у будівельній сфері свідчить, що за умови звернення до ЦНАП таких випадків у респондентів було набагато менше.

Найпоширеніша корупційна практика - використання особистих зв'язків - зустрічалась (якщо скласти відповіді тих, хто відповів «так» на питання про досвід стикання з корупцією, з тими, хто відмовився надати відповідь) у 44% випадках проходження дозвільної процедури традиційним шляхом, і у 33% за умови звернення до ЦНАП.

Аналогічна різниця і у випадках вимагання хабара або добровільного його пропонування: з ЦНАП респонденти лише у 7% випадків стикались з цими практиками, а без ЦНАП – у 16-17%, тобто вдвічі частіше.

Графік 3.1

Власний досвід випадків корупції (з ЦНАП та без ЦНАП), 2012 р.

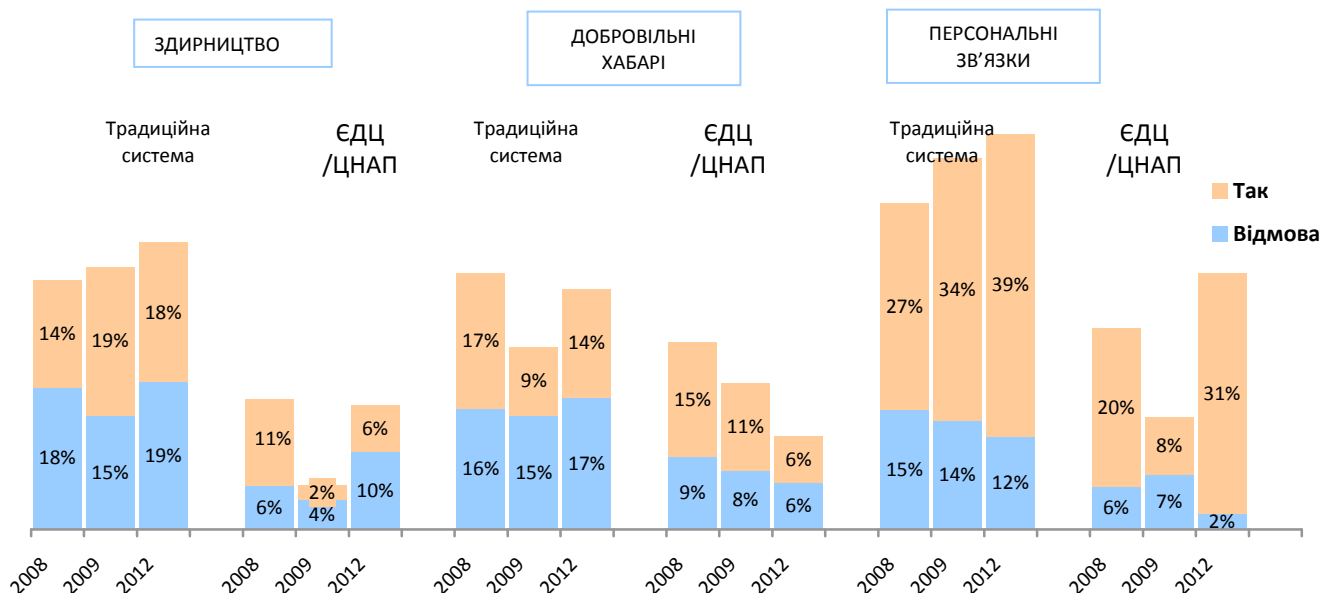
Запитання: Починаючи з березня 2011 року в процесі отримання дозволів на будівництво в центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП/без звернення до ЦНАП), чи стикалася Ваша компанія з наступними випадками?

Порівняння з результатами досліджень 2008-2009 років показує, що частота стикання з корупційними практиками у 2012 році зросла – як за умови звернення до ЦНАП, так і за використання традиційної системи. Рівень використання найбільш поширеної корупційної практики – особистих зв'язків/кумівства/блату - зріс порівняно з 2009 роком на 18 відсоткових пункти (в.п.) при зверненні до ЦНАП та на 3 в.п. при використанні традиційної системи. Порівняно з 2009 р., вимагання зросло у

ЦНАП на 10 в.п. і на 3 в.п. за традиційною системою; добровільне хабарництво впало на 7 в.п. у ЦНАП і зросло на 7 в.п. в традиційній системі отримання дозвільних документів.

Графік 3.2

Досвід за видами корупційних практик у сфері отримання дозволів на будівництво,
2008-2009, 2012 рр.

Запитання 2008-2009: Чи стикалася Ваша компанія з наступними випадками в процесі отримання дозволів...?

Запитання 2012: Починаючи з березня 2011 року в процесі отримання дозволів на будівництво в центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП/без звернення до ЦНАП), чи стикалася Ваша компанія з наступними випадками?

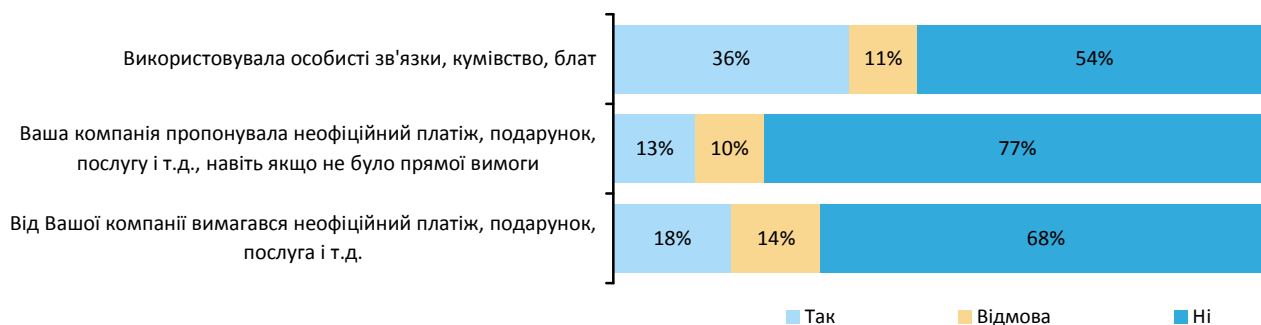
Якісні дослідження підтверджують кількісні результати та додають уявлення про мотивацію будівельників: «Ну, и иной раз, когда это уже прошедший этап, начинаешь пересчитывать, а стоило ли тебе эти там восемь месяцев или полгода подписывать эти документы или одну подпись взять, когда надо было отдать, занести денег и решить этот вопрос в течение двух недель. То есть, как говорят, овчинка вычинки стоит или не стоит. Если это говорит об инвестициях, там, в объект об инвестициях, там, сто тысяч гривен, то, может быть, и не стоило, а если это говорится об инвестициях в объект там миллион долларов, ну, тогда это существенно. Такой срок задержки очень существенный. Притом, что все контролирующие инстанции от тебя ждут...»(компанія, Дніпропетровськ).

3.1.1. Досвід стикання з корупцією під час здійснення окремих етапів процедури

Вивчення досвіду корупції на окремих етапах дозвільної процедури показує, що під час отримання вихідних та технічних умов найчастіше застосовуються особисті зв'язки (47% респондентів), а вже потім – вимагання або добровільне пропонування хабарів (32% та 23% відповідно).

Графік 3.3

Власний досвід випадків корупції: отримання вихідних та технічних умов, 2012 р.

N=102

Запитання: Починаючи з березня 2011 року в процесі отримання вихідних та технічних умов, чи стикалася Ваша компанія з наступними випадками?

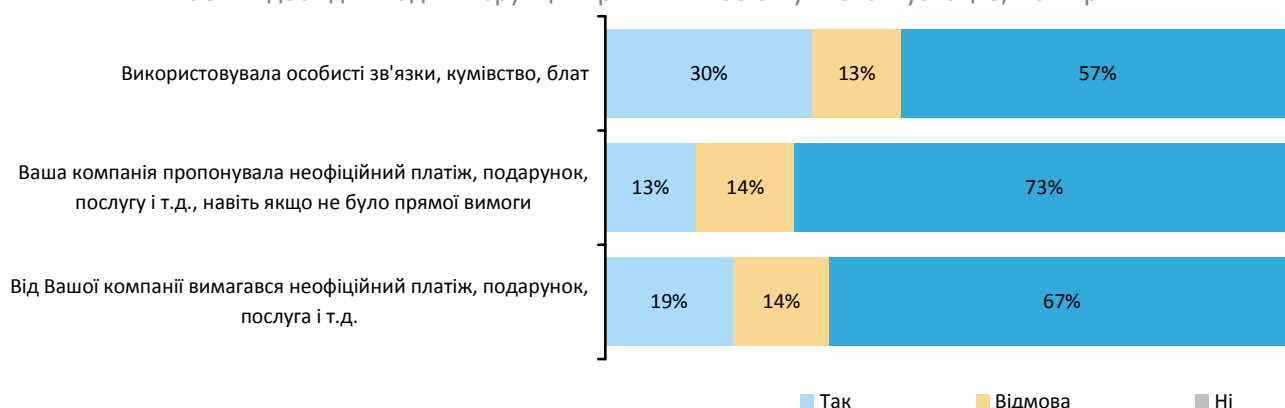
Під час експертних інтерв'ю знайшли підтвердження дані кількісного етапу дослідження: «Ця процедура не є доброю. Обленерго, міськводоканал забивають такі технічні умови, що мама дорога. По закону всі комунікації мають бути підведені до будівельного майданчику. На практиці цього немає. Крім того, вони можуть таке закатати, що за голову берешся, і тоді що робиш? Береш кошик в руки і йдеш домовлятися...»(компанія, Хмельницький).

«Здесь существует монополизм... Там работают очень профессиональные люди и потому очень хорошо знают, что можно потребовать от строителей... И придумывают... ну а тогда начинаешь решать вопросы, и путь известен...»(компанія, Київ).

Під час прийняття об'єктів в експлуатацію, 43% респондентів використовували особисті зв'язки, 33% респондентів давали хабар на вимогу, а 27% - самі пропонували його.

Графік 3.4

Власний досвід випадків корупції: прийняття об'єкту в експлуатацію, 2012 р.

N=102

Запитання: Починаючи з березня 2011 року в процесі прийняття об'єкту в експлуатацію, чи стикалася Ваша компанія з наступними випадками?

Що стосується респондентів, які мали досвід проведення експертиз проекту в процесі роботи з об'єктами IV-V складності з березня 2011 року (загалом 4 респонденти), то двоє з них відмовились

дати відповідь на це питання, а інші двоє відповіли, що не стикалися з жодною з перерахованих корупційних практик.

Експерти, які брали участь у якісному етапі дослідження засвідчили, що й для 1-3 категорії будівельних об'єктів іноді виникає необхідність проведення експертиз, які є довгою та офіційно дорогою справою: «*Поначалу все обрадовались, что объекты 1-3 категории сложности не имеют никаких экспертиз, но в Крыму получилось, что конструктивно нужно представлять. В принципе, экспертиза – это очень трудное дело и официально дорогостоящее, не считая каких -то других моментов...»* (компанія, Симферополь).

3.2. Неофіційні платежі

У 2009 році будівельні компанії були примушені сплатити найбільші суми неофіційного платежу на етапі отримання рішення місцевої ради про використання землі для будівництва. У 2012 році жоден з учасників опитування не відповів на питання про «вартість» рішення ОМС про використання землі для будівництва. Водночас в експертних інтерв'ю проблема відведення землі під будівництво звучала як найбільш болюча і корупційна (за виключенням експерта з м.Хмельницького, який стверджував, що земля у місті продається прозоро на аукціонах).

Зважаючи на невелику кількість респондентів, які погодились дати відповідь на питання про розмір неофіційного платежу та оцінити обсяг хабара у гривнях, говорити про статистичну достовірність показника неможливо.

Респонденти були більш відвертими, коли їм було запропоновано оцінити рівень неофіційних платежів на різних етапах отримання дозвільних документів у відсотках від загальної вартості кошторису останнього зданого проекту. У 2012 році неофіційні платежі на різних етапах коливались на рівні 2,5-6% від кошторису об'єкту (для розрахунку брався кошторис проектів від 450 тис.грн до 1 млн.грн.). Розрахунковий обсяг середнього неофіційного платежу на об'єктах показаний у табл.4.

Таблица 3

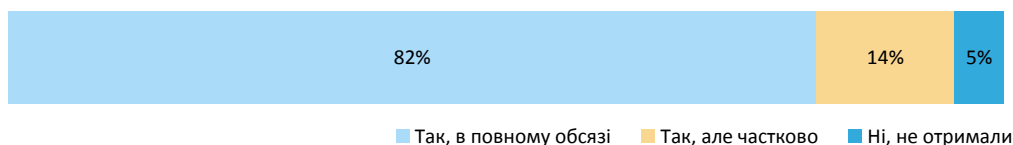
Розмір неофіційного платежу на різних етапах отримання дозволів у сфері будівництва, 2012 рік

	2008		2009		2012	
	ГРН	N	ГРН	N	ГРН	N
Отримання дозволу на будівництво без відведення землі	22 000	7	190 000	9	22 500	5
Отримання рішення місцевої поради про використання землі для будівництва	90 000	10	698 000	7	35000	4
Отримання вихідних даних та технічних умов					23000	4
Розробка і затвердження архітектурного плану і технічної документації	72 000	14	357 500	8	21000	7
Узгодження в зовнішніх інстанціях (2012 р. - проведення експертизи в зовнішніх інстанціях (пожежна інспекція, санепідемстанція, Укрекспертиза, служба газу і т.і.) для об'єктів IV-V категорії)	48 500	15	314 300	12	50 000	2
Отримання дозволу на виконання будівельних робіт (2012 р. - отримання права на проведення підготовчих та будівельних робіт)	78 000	6	190 000	12	40 000	7
Отримання дозволу на виконання будівельних робіт (для об'єктів IV-V категорії)					45000	2
Підключення готового об'єкту до інженерних мереж	157 000	12	190 000	7	35000	5
Прийняття об'єкту в експлуатацію	128 000	9	252 000	8	41000	6

Неофіційні платежі виявились досить ефективними. В результаті сплачення неофіційного платежу 82% респондентів отримали необхідні послуги у повному обсязі, ще 14% - отримали їх частково.

Графік 3.5

Результат сплати неофіційного платежу, 2012 р.

N=25

Запитання: Після того, як Ви здійснили неофіційний платіж, чи Ви отримали необхідні послуги?

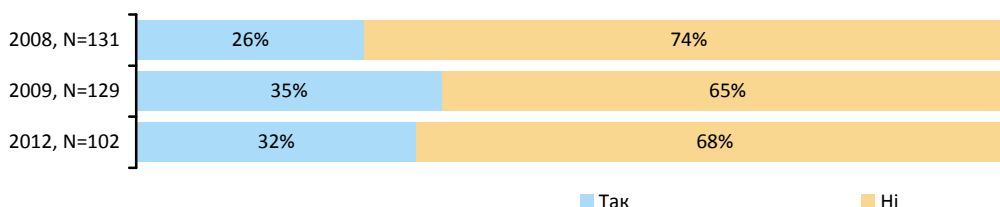
Як свідчить якісне дослідження, представники будівельних компаній добре обізнані про рівень неофіційних платежів: «*Но существуют какие-то минимальные таксы. То есть, если это исполком, допустим, за одной подписью, одна, какая, какая-либо из одной подписи меньше трехсот долларов не стоит, то, допустим, то же БТИ за какой-то ускорительный процесс меньше, чем, там, тысячи евро, полторы тысячи евро – не заходи...*», «*Уровень благодарности? Если ты строишь в Днепропетровске и в центре, то это может доходить 30 процентов. Если ты это строишь на окраине, то это может, там и тремя-пятью процентами обойтись...*» (компанія, Дніпропетровськ).

3.3. Досвід використання посередників

Приблизно третина респондентів у 2012 році вдавались до послуг посередників. Порівняно з 2009 роком цей показник знизився, але незначимо – з 35% до 32%.

Графік 3.6

Використання послуг посередників, 2008-2009, 2012 рр.

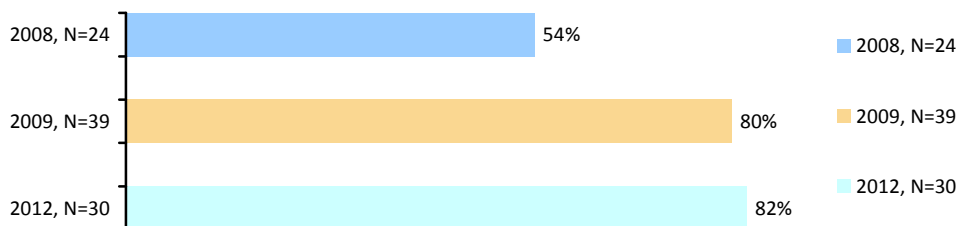

Запитання: Чи вдавалися Ви до послуг посередників?

Переважає більшість респондентів вважає, що оплата послуг посередника має включати і «неофіційний» платіж. Порівняно з 2009 роком кількість тих, хто так вважає, майже не змінилась порівняно з 2009 роком.

Графік 3.7

Неофіційний платіж посередникові, 2008-2009, 2012 рр.

Запитання: Як Ви вважаєте, оплата послуг посередника включає «неофіційний платіж» співробітникам органів видачі дозволу на виконання будівельних робіт?

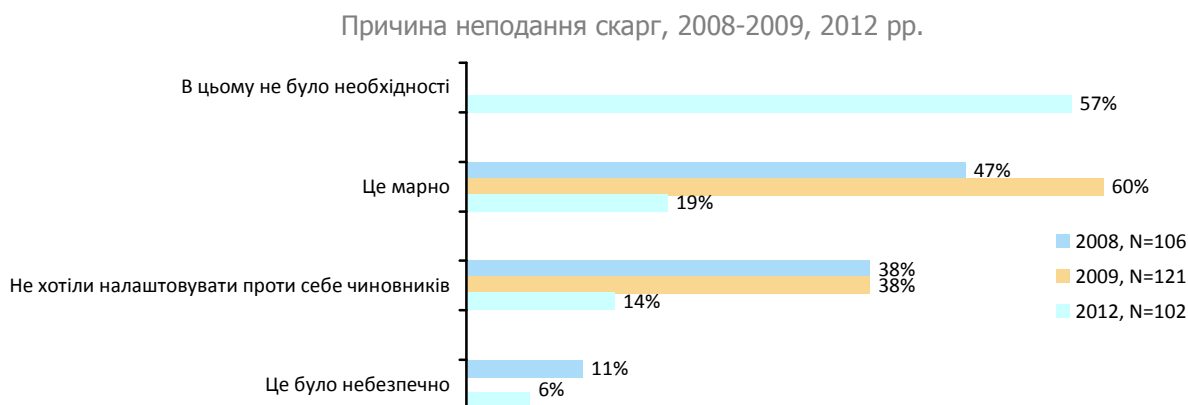
3.4. Подання скарг

Підприємства майже ніколи не оскаржують незадовільну роботу або корупційні дії працівників дозвільних органів.

У 2009 році у порівнянні з 2008 роком, кількість компаній, які подавали скаргу, майже не змінилася - 4% у 2009 р. та 3% у 2008 р. За результатами поточного дослідження, жодний респондент не подавав скаргу.

Основна причина неподання скарг у 2008-2009 роках полягала в тому, що респонденти вважали це марною справою, або ж боялися, що це налаштує чиновника проти них. У 2012 році значно зменшилась кількість тих, хто вважає подання скарги марною справою – з 60% до 19%, тобто майже втричі. При цьому основною причиною неподання скарги було зазначено відсутність необхідності у цьому (57% респондентів). Натомість, знову з'явилась певна частка респондентів, які вважають подання скарги небезпечною справою (6%): таких не було у хвилі дослідження 2009 року, але у дослідженні 2008 року частка таких респондентів складала 11%.

Графік 3.9

Запитання: Яка основна причина того, що Ви не подавали скаргу?

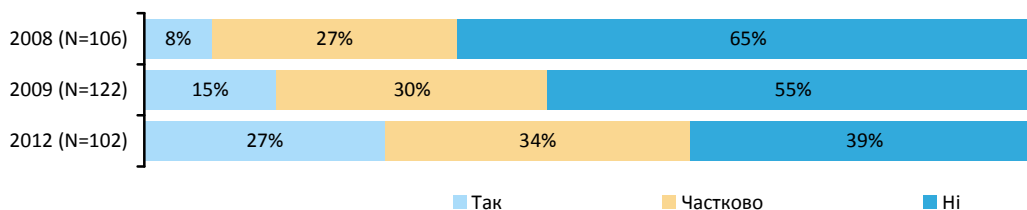
IV. СТАВЛЕННЯ ДО АНТИКОРУПЦІЙНИХ ДІЙ УРЯДУ

4.1. Оцінка ефективності антикорупційних дій уряду

27% респондентів у 2012 році вважають, що український уряд бореться з корупцією. Це значно вище показника 2008 і 2009 років, коли частка таких респондентів становила 8% та 15% відповідно.

Графік 4.1

Обізнаність підприємств про антикорупційні заходи уряду у сфері будівництва, 2008-2009, 2012 рр.

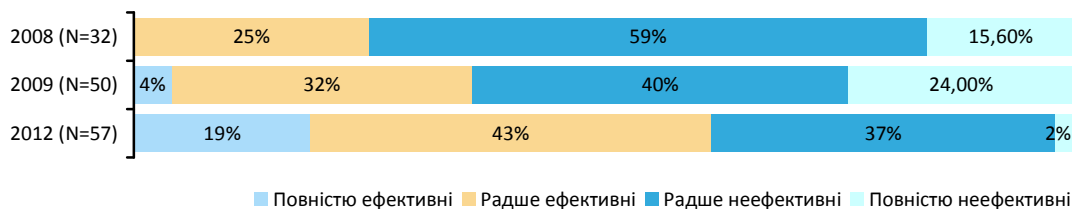

Запитання: Як Ви вважаєте, чи проводить український уряд антикорупційні заходи у сфері містобудування та видачі дозволів на будівництво?

Значно зросла частка тих, хто вважає дії українського уряду у боротьбі з корупцією ефективними. Загалом більше половини (62%) респондентів вважають дії уряду повністю або радше ефективними, тоді як у 2008 році так вважали лише 25%, а у 2009 – 36%.

Графік 4.2

Ефективність боротьби Уряду з корупцією у будівництві, 2008-2009, 2012 рр.

Запитання: Як ви вважаєте, наскільки ефективні антикорупційні заходи українського уряду, зокрема, «Закону про регулювання містобудівної діяльності» у сфері видачі дозволів на будівництво?

4.2. Дії уряду, спрямовані на зниження рівня корупції

Переконали респондентів опитування 2012 року у чесних намірах уряду щодо боротьби з корупцією у будівництві, як і у 2008-2009 роках, могли б поліпшення законодавчої бази, збільшення випадків судового переслідування осіб, задіяних у корупційних діях, а також зменшення кількості дозволів.

Спрощення процедури виділення землі під будівництво посідає четверте місце у рейтингу, незначним чином (1 в.п.) поступаючись зменшенню кількості дозволів. Експерти якісного дослідження неодноразово наголошували, що цей етап залишився складним і здебільшого корумпованим. Поки що позитивних змін у цьому питанні не відбувається навіть за умови затвердженого Законом обов'язку органів місцевого самоврядування щодо розробки генеральних планів міст та зонування територій, які

поки що здійснюються досить повільно: «Ну, то есть, был генплан, вот по нему и работали. Сейчас, как бы, с принятием такого закона появились такие понятия, как зонирование и детальный план. Соответственно, для того, чтобы его разработать нужно финансирование. Ну, может быть, местные бюджеты не готовы еще...»(компанія, Харків).

«Мы не знаем ни градостроительных планов, мы не знаем внеплановой застройки города, то есть, мы ничего не знаем. Для того, чтобы это получить, это нужно кому-то дать денег, нужно иметь какие-то знакомства для того, чтобы это что-то увидеть по большому секрету...» (компанія, Днепропетровск).

Графік 4.3

Очікувані дії уряду, спрямовані на зменшення корупції у будівництві, 2012 р.

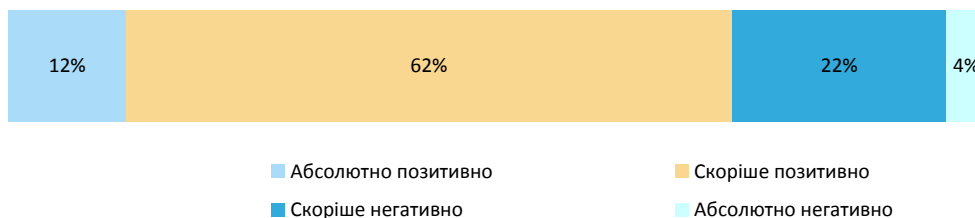
Запитання: Які дії уряду проти корупції можуть стати для Вас переконливим прикладом того, що влада дійсно вирішила боротися з корупцією?

N=102

При цьому ставлення до окремих дій уряду досить позитивне. Так, 74% респондентів позитивно оцінюють Закон «Про регулювання містобудівної діяльності».

Графік 4.4

Оцінка закону «Про регулювання містобудівної діяльності», 2012 р.

Запитання: Як Ви оцінюєте в цілому Закон «Про регулювання містобудівної діяльності», що діє з лютого 2011 року?

N=102

Найбільш позитивно на зменшення рівня корупції у будівництві, на думку респондентів, вплинуло скасування експертиз для об'єктів будівництва I-III категорій а також спрощення процедури

прийняття об'єкту в експлуатацію та зменшення кількості експертиз – так вважають в середньому третина респондентів.

З глибинного інтерв'ю : *"Процедура получения документации существенно сократилась. Если ранее необходимо было выстоять несколько инстанций - это и пожарные, и санэпидемстанции. То сейчас это гораздо сократилось. Поэтому в этом случае, да, закон носит положительные стороны здесь..."* (компанія, Харків).

«Закон полегшив життя будівельникам, крім технічних умов, тобто закон цього не коснувся...»(компанія, Хмельницький).

Графік 4.5

Позитивні дії Закону, які вплинули на зменшення рівня корупції

Запитання: Які зміни в процедурі розробки документації та отримання дозволів на будівельні роботи Ви оцінюєте як такі, що зменшили рівень корупції в будівництві?

N=102

Зауважимо однак, що 18% респондентів вважають, що жодна зміна процедури не вплинула на зменшення рівня корупції. На жаль, досвід корупції підтверджує цю думку: зменшення кількості візитів до дозвільних органів, скорочення часу на здійснення процедур, визначення категорій для об'єктів будівництва і скасування експертиз майже не вплинули на реальний досвід корупції.

Результати якісного дослідження свідчать про те, що частина будівельників не відчула змін від дії Закону: процедури отримання дозволів й досі довгі, а кількість документів обтяжлива: *"Я вообще не вижу никакого изменения. Чтобы какие-то видоизменения происходили в данном случае. Я лично этого не вижу"* (компанія, Вінниця).

«Номенклатура документов, там, или подзаконотательных актов, которые подлежат утверждению в различных государственных инстанциях, если где-то они и сократились, то, де-факто, все равно эти же люди принимают у тебя документы, рассматривают и все равно это отнимает время, все равно это отнимает средства, время... Я не могу на сегодняшний момент сказать, что мне этот закон помог легче строить» ((компанія, Дніпропетровськ).

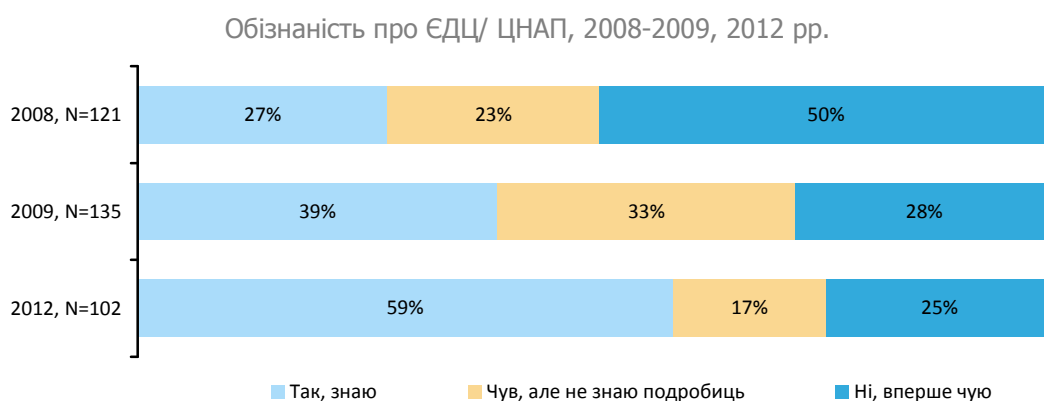
«В моем понимании данный закон должен был снизить коррупцию, снизить всю эту канитель для получения, разрешения строительства и ввода в эксплуатацию данных объектов... Соответственно это должно было повлечь за собой уменьшение стоимости жилья. Мы этого не наблюдаем» (компанія, Симферополь).

V. ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЄДЦ/ЦНАП

5.1. Доступність інформації про ЄДЦ/ЦНАП

Обізнаність респондентів про існування ЦНАП значно зростає порівняно з 2008-2009 роками: з 39% у 2009 році до 59% - у 2012 році. Одночасно зменшилась частка тих, хто лише чув про існування таких центрів, проте не знає подробиць їх роботи: у 2009 році третина респондентів не знали деталей роботи ЄДЦ, тоді як зараз необізнаних лише 16%.

Графік 5.1

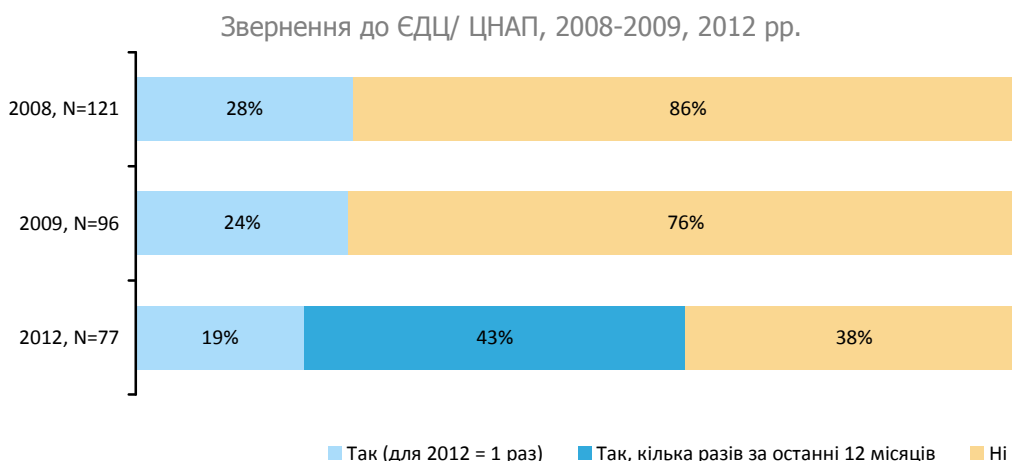

Запитання: Чи знаєте Ви що-небудь про центри надання адміністративних послуг - ЦНАП (також відомі як єдині дозвільні центри - «єдине вікно») ?

5.2. Звернення до ЄДЦ/ЦНАП

З усіх респондентів у 2012 році користувались ЦНАП майже 2/3 – 62%. Це значно більше за показник 2008-2009 років.

Графік 5.2

Запитання: Чи користувалися Ви послугою центрів надання адміністративних послуг для отримання дозвільних документів на будівельні роботи?

Якщо у 2009 році на перших місцях причин некористування ЦНАП були призвичаєність до традиційної системи, неопрацьованість системи ЄДЦ та незнання місцезнаходження найближчого центру, то у 2012 році причини дещо змінились.

Дещо знизилась, проте незначно, частка тих респондентів, які і досі вважають систему ЦНАП ще недопрацьованою. При цьому значно зросла – з 2% до 23% - частка респондентів, які вважають, що користуватись традиційною системою для них більш вигідно. 15% респондентів взагалі вважають ЦНАП зайвою ланкою. Таку думку поділяли і деякі з опитаних експертів, вказуючи на те, що у випадку, коли компанія отримує відмову на своє звернення, для з'ясування причин все одно треба звертатися до ДАБІ, тому ЦНАП виглядає як додаткова ланка в ланцюгу, яка гальмує процес.

І досі існує частка респондентів, не поінформованих про місцезнаходження найближчого ЦНАП, хоча їх частка і зменшилась з 20% до 12%.

Графік 5.3

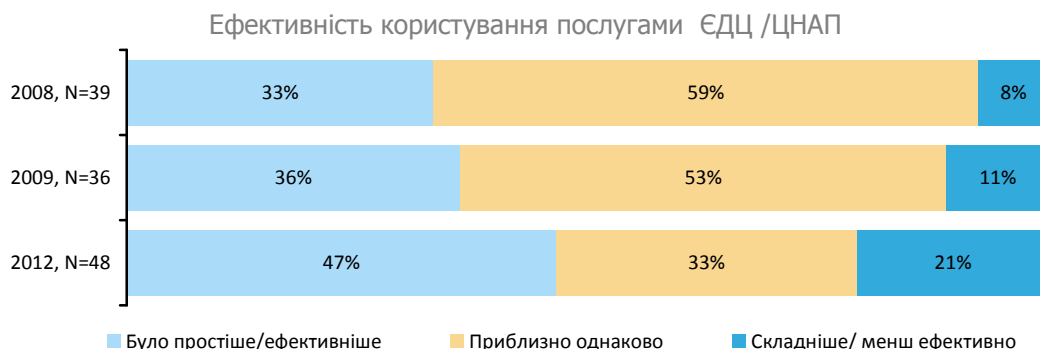

Запитання: Чому ви не користувалися послугами центрів надання адміністративних послуг ?

5.3. Ефективність системи ЄДЦ/ЦНАП

У 2009 році частка підприємств, які отримували дозвіл на будівництво і вважали, що система ЄДЦ не є більш ефективною, ніж традиційна, суттєво не змінилася порівняно з 2008 роком (53% у 2009 році і 59% у 2008). У 2012 році цей показник значно зменшився – до 33%. Одночасно зросла частка тих респондентів, які вважають ЦНАП більш ефективним за традиційну систему – зараз таких майже половина з тих, хто має досвід користування ЦНАП (47%). Але зросла і кількість тих, хто вважає ЦНАП менш ефективним – з 11% у 2009 році до 21% у 2012.

Графік 5.4

Запитання: Користуватися послугами центру надання адміністративних послуг («єдине вікно»), було простіше і ефективніше для отримання дозволів на будівництво об'єктів порівняно з попереднім досвідом (без «єдиного вікна») ?

При цьому, на думку більшості респондентів, ЦНАП зменшує рівень корупції – так вважають 79% опитаних у 2012 році. Показник лишився незмінним порівняно з попередніми хвилями дослідження.

Графік 5.5

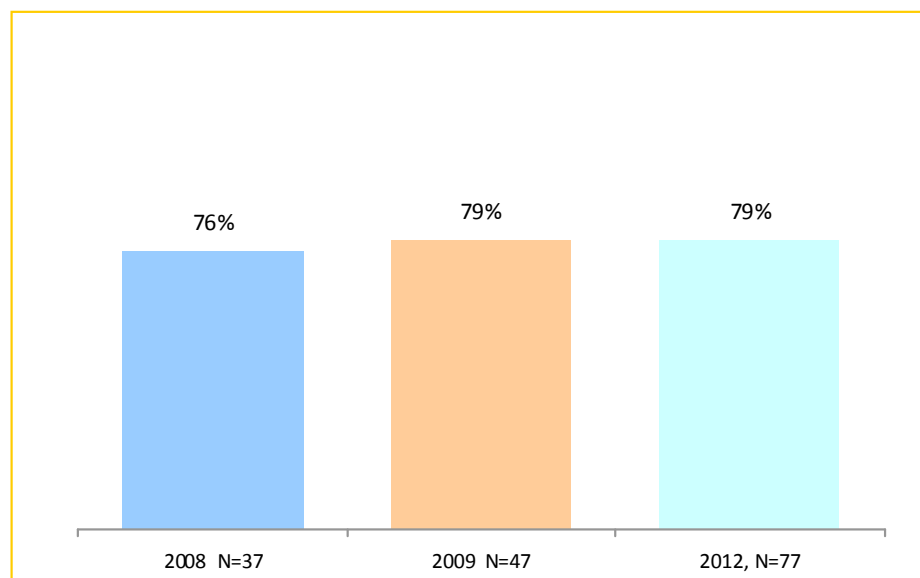

Запитання: Якщо Ви знаєте або користувались ЦНАП («єдиним вікном»), як Ви вважаєте, впровадження в практику ЦНАП зменшує рівень корупції в органах видачі дозволів?

N=77

Графік 5.6

Впевненість в тому, що ЦНАП знизить рівень корупції, 2008-2009, 2012 рр.

Думки учасників якісного дослідження щодо ефективності ЄДЦ (ЦНАП) дещо розбіжні. Одні експерти оцінили їх як ефективні, але ще недостатньо чітко організовані; «Ну, єдине окно, на самом деле єдине окно – это удобней. То есть, с одной стороны это удобней, с другой стороны мы просто, может быть, не привыкли, и единые окна не работают в той мере, в которой определяли их функции, когда, наверное, их создавали. Они еще и до конца не претворяют в жизнь те требования, которые на них, наверное, должны были выполняться, то есть, те требования, которые на них вешались изначально, то есть...» (компанія, Дніпропетровськ).

Інші експерти вважають їх зайвою ланкою: «Ну, дивіться. Це ще одна зайва ланка. Вам відмовляють, і Ви знову чекаєте, поки документи пройдуть через всі кімнати та всіх чиновників та ще й ЦНАП...» (компанія, Київ).

Висловлювалась також думка, що ЦНАПи не тільки ускладнюють процедуру, але й стимулюють корупцію: «Вот буквальный пример: подается декларация... на практике получается, что это ведет к новому витку коррупции, и в эти разрешительные центры подобраны специалисты такого уровня,

которые делают все, чтобы не проходило. Они отправляют эти декларации по почте. Те идут 2 недели, или дней 20. Я уже не помню. Потом это решение возвращают, где указано, что там неправильно, но не указана причина. Чем это заканчивается? Взяткой, или нет, я не знаю...»(компанія, Симферополь)

ДОДАТОК 1. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кількісне дослідження 2012 року

Кількісне стандартизоване опитування будівельних компаній, які отримували дозволи на будівництво в період з березня 2012 року, проводилось у містах розміром 100,000 мешканців та більше.

Репрезентативна частина вибірки включала 102 підприємства, що отримували дозволи на будівництво. В опитуванні брали участь представники підприємств, які оформляли дозвіл на будівництво будь-яких об'єктів. При цьому у компанії, яка попадала до вибірки, мав бути хоча б один об'єкт, зданий в експлуатацію (або на стадії здачі в експлуатацію) у період з березня 2011 року. Опитування проводилося в листопаді - грудні 2012 року.

База Єдиного державного реєстру підприємств, організацій та установ була основним джерелом, який використовувався для випадкового відбору підприємств, потенційних учасників опитування. Процедура відбору включала первинний контакт по телефону з представниками підприємств, ставились скринінгові питання, а потім, за попередньою домовленістю, інтерв'юер проводив інтерв'ю. Опитування проводилося методом F2F інтерв'ю з керівниками/заступниками керівників підприємств

RR опитування 2012 року досяг приблизно 50% цільової аудиторії. Що стосується відповідей на чутливі питання (перш за все про досвід корупції), то, за спостереженнями інтерв'юерів, респонденти в ряді випадків намагалися ухилитися від щирих відповідей.

В рамках загальної вибірки було проведено дослідження оцінки ефективності роботи ЦНАПів (ЄДЦ), оскільки анкета включала питання щодо користування послугами ЦНАП.

Якісне опитування 2012 року

Якісне опитування проводилося у 7 -ми містах – центрах основних регіонів України: Києві, Дніпропетровську, Вінниці, Хмельницькому, Донецьку, Харкові, Сімферополі . Учасники якісного етапу дослідження – представники будівельних компаній з досвідом отримання документів дозвільного характеру на будівництво. З ними було проведено 8 експертних глибинних інтерв'ю.

Учасники якісного дослідження були менш відвертими, ніж під час попередніх досліджень 2008-2009 років.